

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 36/2022-36

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Dudíša a zo sudcov Libora Duľu a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom Mgr. Michalom Zemanom, Medená 18, Bratislava, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 2 Cdo 54/2020 z 29. júna 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 2 Cdo 54/2020 z 29. júna 2021 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 2 Cdo 54/2020 z 29. júna 2021 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **707,45 eur** a zaplatiť ich právnemu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ označený v záhlaví tohto rozhodnutia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 18. októbra 2021 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva nebyť odňatý

svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) označeným v záhlaví tohto rozhodnutia. Sťažovateľ v petite ústavnej sťažnosti navrhuje, aby ústavný súd zrušil napadnuté rozhodnutie, vrátil vec na ďalšie konanie a priznal mu náhradu trov konania. Ústavná sťažnosť bola prijatá na ďalšie konanie uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 36/2022-19 z 25. januára 2022.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovateľ je stranou v procesnom postavení žalobcu v konaní o neúčinnosť dohody o vyporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej len „BSM“), ktorá bola schválená uznesením súdu ako súdom schválený zmier.

3. Okresný súd Žilina (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom č. k. 8 C 108/2014 z 9. novembra 2015 rozhodol tak, že dohoda (súdny zmier) o vyporiadaní BSM uzatvorená medzi žalovanou a jej manželom, schválená uznesením okresného súdu č. k. 7 C 135/2010 z 20. apríla 2011 je voči sťažovateľovi neúčinná.

4. Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 7 Co 100/2016 z 25. mája 2016 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil.

5. Proti rozsudku krajského súdu podala žalovaná dovolanie.

6. Najvyšší súd uznesením č. k. 2 Cdo 141/2017 z 30. augusta 2018 rozsudok krajského súdu č. k. 7 Co 100/2016 z 25. mája 2016 zrušil z dôvodu, že krajský súd sa nevysporiadal s argumentáciou žalovanej, čo predstavovalo vadu konania podľa § 420 písm. f) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“).

7. Krajský súd rozsudkom č. k. 7 Co 235/2018 z 27. februára 2019 rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že žalobu zamietol.

8. Na základe dovolania sťažovateľa v postavení žalobcu proti uvedenému rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolací súd rozsudkom č. k. 2 Cdo 219/2019 z 30. októbra 2019 dovolanie zamietol.

9. Medzičasom však sťažovateľ podal ústavnú sťažnosť proti uzneseniu dovolacieho súdu č. k. 2 Cdo 141/2017 z 30. augusta 2018, o ktorej ústavný súd nálezom č. k. I. ÚS 260/2019 z 28. januára 2020 rozhodol tak, že uvedené rozhodnutie o dovolaní zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie. Ústavný súd taktiež zrušil aj rozsudok krajského súdu č. k. 7 Co 235/2018 z 27. februára 2019.

10. Sťažovateľ podal ústavnú sťažnosť aj proti rozsudku dovolacieho súdu č. k. 2 Cdo 219/2019 z 30. októbra 2019, o ktorej ústavný súd rozhodol uznesením č. k. II. ÚS 131/2020 z 2. apríla 2020 tak, že ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako zjavne neopodstatnená.

11. Najvyšší súd uznesením č. k. 2 Cdo 54/2020 z 29. júna 2021 o dovolaní žalovanej proti rozsudku krajského súdu č. k. 7 Co 100/2016 z 25. mája 2016 rozhodol tak, že tento rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

II. Argumentácia sťažovateľa

12. Proti napadnutému rozhodnutiu sťažovateľ v ústavnej sťažnosti argumentuje takto:

a) Sťažovateľ poukazuje na skutočnosť, že najvyšší súd v rámci dovolacieho konania zrušil rozsudok krajského súdu č. k. 7 Co 100/2016 z 25. mája 2016 aj napriek tomu, že dovolanie podľa názoru sťažovateľa nebolo prípustné z dôvodu, že na danú situáciu sa mali uplatňovať ustanovenia predchádzajúceho procesného predpisu, a to podľa § 238 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „OSP“), pretože rozsudok krajského súdu bol vydaný pred účinnosťou Civilného sporového poriadku (rozsudok krajského súdu bol stranám doručený po účinnosti Civilného sporového poriadku).

b) Podľa sťažovateľa rozhodnutie dovolacieho súdu bolo prijaté nezákonným senátom z dôvodu, že o dovolaní rozhodol trojčlenný senát, hoci boli splnené podmienky na postúpenie veci veľkému senátu podľa § 48 ods. 1 CSP. V zmysle rozhodnutia okresného súdu a krajského súdu dohode o vyporiadaní BSM, ktorá bola schválená súdom podľa § 99 OSP (zmier), možno odporovať podľa § 42a zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“). Podľa záverov rozhodnutia najvyššieho súdu takejto dohode nemožno odporovať, keďže súdny zmier nepredstavuje právny úkon, ale ide o súdne rozhodnutie. Sťažovateľ poukazuje na rozhodnutie najvyššieho súdu č. k. I Cz 48/76 z 28. apríla 1976, ktoré bolo publikované pod R 45/1977. Z uvedeného rozhodnutia vyplýva, že sa rozlišuje medzi uznesením o schválení súdneho zmieru a uzatvorením dohody, ktorá bola daným uznesením schválená. Podľa sťažovateľa dovolací súd dospel k právnemu názoru, ktorý bol odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu.

c) Závery rozhodnutia dovolacieho súdu sú podľa sťažovateľa nezrozumiteľné a najvyšší súd sa nevysporiadal s podstatnou argumentáciou sťažovateľa, podľa ktorej je možné odporovať dohode o vyporiadaní BSM, ktorá bola schválená súdom podľa § 99 OSP (zmier). Sťažovateľ poukazuje na to, že sa žalobou domáhal odporovateľnosti dohody o vyporiadaní BSM, a nie uznesenia, ktorým bola dohoda schválená. Sťažovateľ poukázal aj na rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky č. k. 21 Cdo 4369/2010 zo 17. mája 2012, ktorý sa zaoberal možnosťou odporovať súdom schválenú dohodu dedičov o vyporiadaní dedičstva. Závery rozhodnutia dovolacieho súdu sú podľa sťažovateľa arbitrárne a zjavne v rozpore so znením a s účelom zákona. Sťažovateľ zároveň poukazuje aj na nález ústavného súdu č. k. I. ÚS 260/2019 z 28. januára 2020, ktorý bol vydaný v jeho veci a z ktorého vyplýva, že je ústavne akceptovateľným právnym záverom, že dohode o vyporiadaní BSM schválenej súdnym zmierom možno úspešne odporovať, keďže sa táto dohoda považuje za hmotnoprávny úkon a navyše ide o dvojstranný právny úkon.

III. Vyjadrenie najvyššieho súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

13. Najvyšší súd vo vyjadrení ponechal rozhodnutie na úvahe ústavného súdu a súhlasil s upustením od ústneho pojednávania. Pripojil vyjadrenie predsedníčky senátu 2C, ktorá zopakovala

obsah odôvodnenia napadnutého rozhodnutia. Nestotožnila sa s námietkou sťažovateľa, že o jeho dovolaní proti rozhodnutiu odvolacieho súdu nemalo byť rozhodnuté podľa Civilného sporového poriadku, ale podľa Občianskeho súdneho poriadku. Uviedla k tomu, že rozsudok krajského súdu síce bol vydaný za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku, ale dovolanie sťažovateľa bolo podané za účinnosti Civilného sporového poriadku, preto dovolací súd rozhodol o dovolaní sťažovateľa podľa Civilného sporového poriadku. K námietke sťažovateľa, že o dovolaní mal namiesto trojčlenného senátu rozhodovať veľký senát, poznamenala, že rozhodnutie najvyššieho súdu č. k. 1 Cz 48/76 z 28. apríla 1976 publikované pod R 45/1977, o ktoré sťažovateľ opiera tvrdenie o odklone od ustálenej rozhodovacej praxe, rieši úplne inú situáciu, a to situáciu prípustnosti odvolania proti rozhodnutiu súdu o schválení zmiernosti bez toho, že by k uzavretiu zmiernosti skutočne došlo, a preto predsedníčka senátu zastáva názor, že vec nemala byť postúpená na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu. Na záver svojho vyjadrenia zhrnula, že dohode o vypořiadaní BSM schválenej súdnym zmiernom nemožno odporovať podľa § 42a Občianskeho zákonníka z dôvodu, že súdny zmiern nepredstavuje právny úkon, ale ide o súdne rozhodnutie. Rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky nemožno považovať za ustálenú rozhodovaciu prax najvyššieho súdu, keďže ide o rozhodnutie súdu cudzieho štátu. Pokiaľ sa sťažovateľ odvolával na rozhodnutie ústavného súdu č. k. I. ÚS 260/2019 z 28. januára 2020, predsedníčka senátu najvyššieho súdu uviedla, že ústavný súd vec meritórne neriešil.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

14. Zúčastnená osoba sa k veci nevyjadrila ani napriek výzve ústavného súdu.

III.3. Replika sťažovateľa:

15. Sťažovateľ v replike k vyjadreniu najvyššieho súdu uviedol, že najvyšší súd nereagoval na jeho argumentáciu spočívajúcu najmä v tom, že podľa § 470 ods. 2 CSP je prípustnosť dovolania potrebné posudzovať podľa času vydania rozhodnutia súdu druhej inštancie. Sťažovateľ nesúhlasí s názorom najvyššieho súdu, že rozhodnutie najvyššieho súdu č. k. 1 Cz 48/76 z 28. apríla 1976 (publikované aj pod R 45/1977) rieši inú situáciu, ako je prípad sťažovateľa. Sťažovateľ zároveň poukazuje na zrejme nesprávne pochopenie jeho argumentácie najvyšším súdom, pokiaľ ide o rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. k. 21 Cdo 4369/2010 zo 17. mája 2012 a nález ústavného súdu č. k. I. ÚS 260/2019 z 28. januára 2020. Sťažovateľ poukázaním na tieto rozhodnutia neodôvodňoval nezákonnosť zloženia senátu (sťažovateľ právomoc veľkého senátu odôvodňoval práve rozhodnutím najvyššieho súdu č. k. 1 Cz 48/76 z 28. apríla 1976). Z ústavného hľadiska podľa sťažovateľa nie je prípustné, aby boli akceptovateľné dve protichodné odpovede týkajúce sa takej závažnej otázky, či právnemu úkonu schválenému súdnym zmiernom možno odporovať alebo nie. Súhlasil s upustením od ústneho pojednávania.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

IV.1. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

16. Podstata namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie spočíva v zásadných námietkach sťažovateľa, že napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu považuje za arbitrárne a nedostatočne odôvodnené.

17. Ústavný súd na úvod zdôrazňuje, že v konaní o ústavnej sťažnosti vykonáva prieskum rozhodnutí orgánov verejnej moci zásadne vtedy, ak ústavná sťažnosť smeruje proti „konečnému“ rozhodnutiu. Spravidla ide o rozhodnutie, ktorým sa súdne či iné konanie končí a jeho účastník po vyčerpaní všetkých zákonom garantovaných a dostupných právnych prostriedkov ochrany základných práv nemá možnosť inej právnej obrany, než je využitie inštitútu ústavnej sťažnosti. Aj v prípade sťažovateľom označeného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý proces v zásade platí, že ide o práva „výsledkové“, to znamená, že im musí zodpovedať proces na všeobecnom súde ako celok. To, či napadnuté konanie ako celok bude spravodlivé, závisí od jeho priebehu a rovnako aj od konečného rozhodnutia (II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08).

18. Aj napriek uvedenému môže nastať situácia, keď je nevyhnutné aj nemeritórne rozhodnutie všeobecného súdu (vrátane rozhodnutia kasačného, teda rozhodnutia o zrušení napadnutého rozhodnutia a vrátení veci na nové rozhodnutie s povinnosťou rešpektovať právny názor nadriadeného súdu) podrobiť vecnému prieskumu z pohľadu jeho možného zásahu do základného práva účastníka konania. Ide najmä o prípady, ak všeobecný súd takým rozhodnutím vyrieši s konečnou platnosťou otázku, ktorá je spôsobilá zásadným spôsobom ovplyvniť ďalší priebeh konania alebo jeho výsledok, a náprava jeho eventuálneho pochybenia by bola po skončení konania vylúčená alebo výrazne sťažená. Ochrana poskytovaná základným právam a slobodám fyzických osôb a právnických osôb ústavným súdom by nebola účinná, ak by ústavný súd nemohol včas zasiahnuť a následky porušenia základných práv a slobôd odstrániť aj prv, ako skončí konanie vo veci konečným rozhodnutím akceptujúcim právny názor vyslovený nadriadeným súdom v rozhodnutí, ktoré je postihnuté vadou spočívajúcou v porušení základných práv účastníkov takéhoto konania (m. m. III. ÚS 46/2013, obdobne III. ÚS 508/2011, III. ÚS 686/2017).

19. Vzhľadom na uvedené východiská ústavný súd posudzoval, či napadnutým rozhodnutím najvyššieho súdu bola definitívne vyriešená taká zásadná právna otázka, ktorú súdy nižšej inštalcie nebudú môcť riešiť odlišne len z dôvodu povinnosti rešpektovať právny názor funkčne nadriadeného súdu. Ústavný súd skúmal i to, či z hľadiska prípadného budúceho ústavnosúdneho prieskumu konečného meritórneho rozhodnutia vytvára napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu pre sťažovateľa nenapraviteľné následky.

20. Z obsahu odôvodnenia napadnutého rozhodnutia vyplýva, že v dôsledku kasačnej záväznosti právneho názoru dovolacieho súdu bolo uložené krajskému súdu pri ďalšom rozhodovaní fakticky neprihliadať na právne názory vyslovené v predchádzajúcom náleze ústavného súdu č. k. I. ÚS 260/2019 z 28. januára 2020 a, naopak, bezvýnimočne prijať najvyšším súdom predostreté nazeranie na otázku nemožnosti odporovať právnenému úkonu, ktorý bol schválený súdnym zmierom. Pri plnom rešpektovaní povinnosti vyplývajúcej pre súdy nižších inštalcií

z § 455 CSP tak najvyšší súd záväzným názorom o právoplatnom vyriešení tejto otázky fakticky záväzne uzavrel možnosť, aby súdy nižších inštancií v prebiehajúcom konaní opakovane posudzovali pre výsledok konania podstatnú otázku odporovateľnosti právneho úkonu schváleného súdnym zmerom a z toho vyplývajúcich práv a povinností.

21. Nadväzujúc na východiská uvedené v predchádzajúcich bodoch tohto odôvodnenia, tak ústavný súd dospel k záveru, že obsah odôvodnenia napadnutého rozhodnutia a zákonné následky z neho vyplývajúce otvárajú ústavnému súdu priestor na vykonanie jeho vecného prieskumu.

22. Úlohou ústavného súdu je v tomto prípade posúdiť, či právne závery, ktorými najvyšší súd odôvodnil svoje rozhodnutie, boli výsledkom ústavne udržateľnej aplikácie noriem procesného práva v súlade s označenými článkami ústavy a dohovoru. Ústavný súd neskúmal a neposudzoval správnosť skutkových zistení. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom jeho kontroly iba vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, I. ÚS 117/05).

23. Ústavný súd si uvedomuje úlohu najvyššieho súdu v civilnom procese, keď rozhoduje ako dovolací súd v už právoplatne skončenom spore. Rešpektuje aj jeho vlastnú diskreciu vo vzťahu k posudzovaniu prípustnosti a dôvodnosti dovolania za predpokladu, že sú realizované ústavne konformným spôsobom. V týchto prípadoch je samozrejmosťou, že najvyšší súd sa snaží zabezpečiť jednotný výklad a používanie zákonov. Ani pri napĺňaní tejto úlohy ale nemôže byť opomenutá povinnosť rešpektovať práva sporových strán a dodržať zásady spravodlivého procesu, v okolnostiach prípadu princíp právnej istoty a právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, a to minimálne v takom rozsahu, aby strany dostali konkrétne odpovede na ich podstatné námietky.

24. Kvalita odôvodnenia rozhodnutí všeobecných súdov je častým predmetom posudzovania v rozhodovacej činnosti ústavného súdu a aj štrasburských orgánov ochrany ľudských práv, z čoho rezultuje pomerne bohatá judikatúra k jeho významu z pohľadu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. V odôvodnení rozhodnutia má všeobecný súd odpovedať na konkrétne námietky účastníka konania, keď jasne a zrozumiteľne dá odpoveď na všetky kľúčové právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany. Súdne rozhodnutia musia podľa Európskeho súdu pre ľudské práva v dostatočnej miere uvádzať dôvody, na ktorých sa zakladajú (García Ruiz v. Španielsko z 21. 1. 1999, č. 30544/96). Judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva nevyžaduje, aby na každý argument strany bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Georgiadis v. Grécko z 29. 5. 1997, č. 21522/93). Naplnenie práva na spravodlivý proces vyžaduje, aby súd preskúmal podstatné argumenty účastníka konania (Buzescu v. Rumunsko z 24. 5. 2005, č. 61302/00).

25. Ústavný súd v posudzovanej veci dospel k záveru, že napadnutým rozhodnutím došlo k porušeniu princípu právnej istoty sťažovateľa ako súčasť práva na spravodlivý proces a zároveň k porušeniu práva na dostatočné odôvodnenie rozhodnutia, ktorým najvyšší súd nedal odpoveď na relevantné námietky sťažovateľa. Najvyšší súd zrušil už právoplatné rozhodnutie krajského súdu bez toho, aby vecne, zrozumiteľne a kvalifikovane odôvodnil, prečo by súd nižšej inštancie nemal rešpektovať kasačnú záväznosť právneho názoru ústavného súdu vyjadreného v predchádzajúcom

náleze č. k. I. ÚS 260/2019 z 28. januára 2020. Uvedenému nebráni ani vydanie ďalšieho uznesenia ústavného súdu č. k. II. ÚS 131/2020 z 2. apríla 2020, ktorým bola ústavná sťažnosť sťažovateľa odmietnutá, v ktorom ale ústavný súd konštatuje, že „... sťažovateľ napadol ústavnou sťažnosťou rozsudok najvyššieho súdu, ktorým bol dovolaciemu prieskumu podrobený zamietajúci rozsudok krajského súdu, ktorý však bol nálezom ústavného súdu zrušený, a teda jeho právne účinky nenastali. Ústavný prieskum napadnutého rozsudku najvyššieho súdu tak po právoplatnosti nálezu ústavného súdu (ktorým bol zamietajúci rozsudok krajského súdu zrušený) s ohľadom na sťažovateľom uplatnenú argumentáciu o nedostatočnom odôvodnení stratil právnu relevanciu.“.

26. Argumenty najvyššieho súdu o nemožnosti uplatniť odporovateľnosť dohody o vyporiadaní BSM schválenej súdnym zmierom z dôvodu, že ide o súdne rozhodnutie, v posudzovanej veci nedávajú dostatočnú odpoveď na podstatný opačný argument sťažovateľa prezentovaný v jeho podaniach, že je rozdiel medzi uznesením o schválení súdneho zmierného a dohodou, ktorá bola daným uznesením schválená. Najvyšší súd v posudzovanej veci sa touto podstatnou námietkou sťažovateľa nezaoberal a len nekriticky zotrval na svojom názore.

27. V tejto súvislosti je nevyhnutné poukázať na skutočnosť, že ústavný súd v predchádzajúcom náleze č. k. I. ÚS 260/2019 z 28. januára 2020 vyslovil, že je ústavne akceptovateľný záver, že dohoda o vyporiadaní BSM schválená súdnym zmierom nevylučuje možnosť odporovateľnosti, keďže ide o dvojstranný hmotnoprávny právny úkon.

28. Ústavný súd konštatuje, že účinky kasačnej záväznosti nálezu ústavného súdu zaväzujú všeobecný súd, ktorý vo veci konal, a to najmä v prípade, keď nedošlo k zmene právnej úpravy ani k zmene skutkových okolností a ústavný súd vo veci rozhodol meritórne a svoj právny názor jednoznačne formuloval (I. ÚS 89/2017).

29. Nález ústavného súdu predstavuje definitívne riešenie ústavnoprávnych otázok v konkrétnej veci, preto ho musí dotknutý všeobecný súd v plnom rozsahu akceptovať. Ústavnoprávny výklad vyložený v náleze musí všeobecný súd rešpektovať bez ohľadu na eventuálnu subjektívnu pochybnosť o jeho správnosti. Najvyšší súd v prejednávanej veci absolútne nezohľadnil závažnú skutočnosť, že krajský súd bol ako priamy adresát prvého nálezu viazaný právnym názorom ústavného súdu podľa § 134 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Navyše pre všetky súdy je viazanosť rozhodnutiami ústavného súdu v otázke základných ľudských práv a slobôd vyjadrená aj v § 193 CSP. Najvyšší súd, úplne ignorujúc kasačnú záväznosť predchádzajúceho nálezu ústavného súdu, postavil krajský súd napadnutým rozhodnutím do rozporuplnej pozície, keď mal súčasne povinnosť rešpektovať vzájomne sa vylučujúce právne závery ústavného súdu a dovolacieho súdu. Takýto stav je neakceptovateľný (rovnako aj IV. ÚS 588/2021).

30. Ústavný súd v predchádzajúcom náleze vyslovil právny názor na možnosť odporovateľnosti dohody o vyporiadaní BSM schválenej súdnym zmierom. Bolo povinnosťou najvyššieho súdu rešpektovať právny názor vyslovený v náleze ústavného súdu. Ústavný súd *a priori* nevylučuje možnosť, aby aj závažné závery jeho nálezu boli v pokračujúcom spore neskôr modifikované, takýto postup ale vyžaduje zásadne odlišné dôvody. Takýmito dôvodmi môže byť už spomínaná podstatná zmena v skutkových zisteniach, ktoré tvorili základ zrušujúceho aj zrušovaného

rozhodnutia, alebo zmena právnej úpravy, ku ktorej došlo po vydaní nálezu. Dôvodom môže byť aj zásadný judikatúrny posun v otázke, ktorá v čase pôvodného rozhodovania nebola ešte vyriešená.

31. Bez ohľadu na autonómiu najvyššieho súdu pri výklade pojmu „ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu“ najvyšší súd v odôvodnení napadnutého rozhodnutia v konečnom dôsledku vylúčil priznanie akýchkoľvek účinkov nálezu ústavného súdu vydanému skôr v tom istom spore, ktorého závery v plnom súlade s jeho kasačnou záväznosťou rešpektoval krajský súd. Tým bola prekročená hranica ústavnej akceptovateľnosti a najvyšší súd sa dopustil ústavne neprípustného zásahu do právnej istoty sťažovateľa. Plnenie zákonom stanovenej povinnosti najvyššieho súdu zabezpečiť jednotný výklad a používanie zákonov sa nevyklučuje s povinnosťou rešpektovať skorší zásah ústavného súdu do rozhodovacej činnosti súdov nižších inštancií.

32. Čo sa týka ústavných požiadaviek na kvalitu odôvodnenia súdneho rozhodnutia, je potrebné zhrnúť, že najvyšší súd neodpovedal na podstatné argumenty sťažovateľa, keď v napadnutom rozhodnutí zaujal právny názor, ktorým nerešpektoval predchádzajúci nález ústavného súdu a v konečnom dôsledku poprel účinky kasačnej záväznosti predchádzajúceho nálezu. V súhrne takéto odôvodnenie napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu nespĺňa požiadavku riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia v súlade s právom na spravodlivý proces (IV. ÚS 588/2021).

33. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že najvyšší súd nerešpektoval a nedodrжал procesné garancie práva na súdnu ochranu, konkrétne požiadavku na riadne odôvodnenie rozhodnutia a požiadavku právnej istoty. V konečnom dôsledku tieto nedostatky dosahujú intenzitu ústavnoprávnej neakceptovateľnosti napadnutého rozhodnutia. Najvyšší súd takto porušil základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

34. Pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby ústavný súd vyhovel aj návrhu sťažovateľa na zrušenie napadnutého rozhodnutia a vrátenie veci najvyššiemu súdu (bod 2 výroku nálezu). Najvyšší súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze.

35. Ústavný súd na tomto mieste zdôrazňuje, že právoplatnosťou tohto rozhodnutia o zrušení napadnutého kasačného rozhodnutia najvyššieho súdu nastane v spore právny stav, keď povinnosťou najvyššieho súdu bude opakovane rozhodnúť o podanom dovolaní.

36. Ústavný súd v súlade s princípom sebaobmedzenia a zdržanlivosti (m. m. I. ÚS 76/2011, III. ÚS 508/2011) pri uplatňovaní svojej právomoci nepovažoval za potrebné zaoberať sa ostatnými námietkami sťažovateľa o správnosti napadnutého rozhodnutia v otázke prípustnosti dovolania, pretože tieto otázky budú predmetom nového konania a rozhodnutia najvyššieho súdu.

IV.2. K namietanému porušeniu základného práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy:

37. Sťažovateľ namieta, že napadnutým uznesením najvyššieho došlo aj k porušeniu práva nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy, argumentujúc, že toto jeho právo bolo porušené tým, že najvyšší súd nepostupoval podľa § 48 ods. 1 CSP a nepostúpil vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu. Napriek tomu, že postúpenie veci veľkému senátu nie je viazané na návrh strany, sťažovateľ v dovolaní s odkazom na rozhodnutie najvyššieho súdu

č. k. 1 Cz 48/76 z 28. apríla 1976 (publikované aj pod R 45/1977) poukazoval na rozdielnú súdnu prax najvyššieho súdu odôvodňujúcu podľa jeho názoru postúpenie veci veľkému senátu.

38. Ústavnému súdu je známa prax najvyššieho súdu, ktorá našla vyjadrenie v uznesení veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia č. k. 1 VObdo 1/2020 z 25. februára 2021. V tejto veci najvyšší súd dospel k záveru, že inštitút veľkého senátu sa musí inicializovať aj v prípadoch, keď je judikatúra najvyššieho súdu divergentná v dvoch líniách, ktoré reprezentujú rôzne rozhodnutia senátov najvyššieho súdu.

39. Porušenie povinnosti predložiť vec na rozhodnutie veľkému senátu predstavuje zároveň aj porušenie práva strán na zákonného sudcu v zmysle čl. 48 ods. 1 ústavy. Toto právo – v ústave vyčlenené do samostatného článku – tvorí súčasť práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (IV. ÚS 13/2021)

40. Podľa § 48 ods. 1 CSP ak senát najvyššieho súdu pri svojom rozhodovaní dospeje k právnomu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu, postúpi vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu. V uznesení o postúpení veci odôvodní svoj odlišný právny názor.

41. Cieľom právnej úpravy obsiahnutej v § 48 ods. 1 CSP je pokryť prípady, v ktorých (trojčlenný) senát najvyššieho súdu dospeje k záveru, že „je“ dôvod na zmenu (na odklonenie sa od konštantnej línie rozhodovania), teda dôvod na odklon od ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu alebo na zmenu právneho názoru vyjadreného v skoršom rozhodnutí trojčlenného senátu najvyššieho súdu, alebo na odklon od právneho názoru vyjadreného v rozhodnutí veľkého senátu. Pokiaľ k takejto situácii dôjde, je senát, ktorý dospeje k záveru, že je dôvod na zmenu, povinný postúpiť vec veľkému senátu (rozsudok najvyššieho súdu č. k. 3 Cdo 174/2016 z 10. novembra 2016 uverejnený v zbierke pod R 17/2017).

42. Ústavný súd konštatuje, že nevyhnutným predpokladom na vznik povinnosti dovolacieho senátu vec predložiť na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu je existencia judikatúrneho odklonu, resp. vôľa dovolacieho senátu odchyliť sa od právneho názoru vysloveného v predchádzajúcom rozhodnutí. Spor o interpretáciu právnej normy je pritom daný, ak sú v najmenej dvoch rozhodnutiach najvyššieho súdu vyslovené právne názory, ktoré odlišným spôsobom vykladajú (interpretujú) rovnakú právnu normu (k tomu pozri aj uznesenie veľkého senátu najvyššieho súdu č. k. 1 VCdo 4/2017 z 18. decembra 2017).

43. K takémuto prípadu však u sťažovateľa nedošlo. Sťažovateľ poukázal na odlišný právny názor vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu (konkrétne rozhodnutie najvyššieho súdu č. k. 1 Cz 48/76 z 28. apríla 1976 publikované aj pod R 45/1977), v zmysle ktorého § 202 ods. 1 písm. h) OSP nebráni podať odvolanie proti uzneseniu súdu prvého stupňa, ktoré síce tento súd formuloval ako uznesenie o schválení zmiery, avšak také uznesenie nemal vydať, keď v skutočnosti k uzavretiu zmiery medzi účastníkmi nedošlo. Sťažovateľom uvedené rozhodnutie podľa názoru ústavného súdu rieši inú situáciu, ako je prípad sťažovateľa. Uvedené rozhodnutie najvyššieho súdu rieši situáciu prípustnosti odvolania proti rozhodnutiu súdu o schválení zmiery bez toho, že by k uzavretiu zmiery skutočne došlo. V nadväznosti na to ústavný súd nenašiel žiaden dôvod, pre ktorý by senát najvyššieho súdu mal predložiť vec na rozhodnutie veľkému senátu najvyššieho súdu.

44. Ústavný súd v tejto časti ústavnej sťažnosti nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sťažovateľ namietal, alebo z iných dôvodov. Ústavný súd preto ústavnej sťažnosti v tejto jej časti nevyhovel (bod 4 výroku nálezu).

V.

Trovy konania

45. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 707,45 eur.

46. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 je vo výške 181,17 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 10,87 eur. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je vo výške 193,83 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 11,63 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu) a za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 (replika sťažovateľa k vyjadreniu najvyššieho súdu). Advokát sťažovateľa je platiteľom dane z pridanej hodnoty, preto výsledná suma je zvýšená o 20 % (117,91 eur).

47. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 3 výroku nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. marca 2022

Ladislav Duditš
predseda senátu